

пасажирів і вантажів автомобільним транспортом, здійснення в установленому порядку управління в галузі автомобільного транспорту, організація дотримання вимог законодавства щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, здійснення відповідно до законодавства регулятивних та дозвільно-реєстраційних функцій у межах повноважень. Крім того, на Державнотранссадміністрацію були покладені наступні обов'язки: брати участь у діяльності міжнародних організацій та забезпечувати виконання зобов'язань, що випливають з членства в таких організаціях; реалізувати державну політику у сфері міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів, готувати в установленому порядку проекти відповідних міжнародних договорів, брати за дорученням Мінітрансу участь у роботі міжурядових комісій і міжнародних організацій з питань автомобільних перевезень та забезпечувати виконання положень міжнародних договорів; формувати і вести реєстр, визначати мережу та затверджувати паспорти міжнародних автобусних маршрутів [7].

Центральний орган виконавчої влади в галузі транспорту забезпечує проведення державної політики на автомобільному транспорті через свої територіальні органи. До грудня 1998 р. територіальним органом управління у сфері автотранспорту загального користування, який займався й міжнародними перевезеннями, були обласні територіально-виробничі об'єднання автомобільного транспорту. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 1998 р. „Про створення автотранспортних управлінь Міністерства транспорту”, яка втратила чинність на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2005 р., територіально-виробничі об'єднання були реорганізовані в автотранспортні управління в Автономній Республіці Крим та областях. Цією ж Постановою було затверджене Положення про автотранспортні управління Міністерства транспорту. Згідно з п.3 Положення, основним завданням територіальних органів було забезпечення державного регулювання діяльності автотранспорту та здійснення контролю за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності усіх форм власності, що виконують перевезення пасажирів і вантажів автотранспортом, вимог нормативних актів, стандартів і норм, які регулюють ці перевезення. Однією з функцій автотранспортних управлінь було проведення конкурсів на перевезення пасажирів автотранспортом на міжнародних маршрутах та здійснення сертифікації послуг [2].

Крім зазначених вище установ, значну роль в організації міжнародних автоперевезень відіграло Державне підприємство „Служба міжнародних автомобільних перевезень” (ДП „СМАП”), яке було створено відповідно до наказу Міністерства транспорту та зв'язку України від 17 жовтня 2005 р. на майновій базі Українського державного підприємства „Укрінтеравтосервіс”. Основними напрямками діяльності ДП „СМАП” було здійснення міжнародних зв'язків, які стосувалися діяльності автомобільного транспорту, організація контролю в пунктах пропуску на державному кордоні України, нагляд за дотриманням українськими та іноземними перевізниками транспортного законодавства України та виконанням міжурядових угод з питань міжнародних автомобільних перевезень, контроль наявності ліцензій та ліцензійних карток на право надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом, наявності дозвільних документів на здійснення міжнародних автоперевезень, а також надання вітчизняним та іноземним юридичним особам і громадянам всіх видів послуг з оформлення дозвільних документів на міжнародні автомобільні перевезення пасажирів та вантажів. ДП „СМАП” брало участь у підготовці проектів міжурядових угод та міжнародних договорів з питань міжнародних автомобільних перевезень, роботі змішаних комісій, передбачених положеннями міжурядових угод та міжнародних організацій, забезпеченні організації перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні. 17 серпня 2011 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України ДП „СМАП” було ліквідоване. Його функції передані Державній інспекції України з безпеки на наземному транспорті.

Висновки. Отже, за роки незалежності України система державного регулювання міжнародних автомобільних перевезень пройшла складний шлях розвитку. Вона і досі перебуває на стадії формування. Це пов'язано з тим, що більшість установ у період трансформаційних перетворень досить часто зазнають змін. Крім того на них впливали політичні, економічні та соціальні чинники.

Відтак, можна констатувати, що система управління сферою міжнародних автомобільних перевезень є цілісною та дієвою, проте потребує вдосконалення. Основними недоліками недостатньо сформованого інституційного забезпечення галузі є: нестабільність інститутів та часті зміни підходів до управління цією важливою галуззю народного господарства; недостатня послідовність державної політики стосовно формування механізму управління цією сферою, що обумовлюється реструктуризацією та реорганізацією органів управління; слабка співпраця між інституціями; недостатній методологічний та науковий супровід діяльності, пов'язаний із недостатнім фінансуванням ґрунтовних досліджень міжнародного ринку перевезень та недосконалою системою статистичних спостережень; декларативність стратегій та концепцій розвитку міжнародних автомобільних перевезень.

Джерела та література

1. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2344-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 22. – С. 105–124.
2. Про створення автотранспортних управлінь Міністерства транспорту : Постанова Кабінету Міністрів України від 04 грудня 1998 р. №1913 // Офіційний вісник України від 24.12.1998 р. – 1998. – № 49. – С. 26.
3. Положення про Державний департамент автомобільного транспорту : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2000 р. № 586 // Офіційний вісник України від 21.04.2000 р. – 2000. – № 14. – С. 19.
4. Положення про Міністерство транспорту та зв'язку України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2006 р. № 789 // Офіційний вісник України від 21.06.2006 р. – 2006. – № 23. – С. 25.
5. Про затвердження Положення про Міністерство транспорту та зв'язку України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2006 р. № 789 // Офіційний вісник України від 21.06.2006 р. – 2006. – № 23. – С. 25.
6. Питання державного управління в галузі автомобільного транспорту : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 р. № 681 // Офіційний вісник України від 19.09.2008 р. – 2008. – № 68. – С. 11.
7. Положення про Міністерство транспорту України : Розпорядження Президента України від 10 червня 1992 р. № 103 // Збірник розпоряджень Президента від 30.06.1992 р. – 1992. – № 2. – С. 43.
8. Про систему центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 // Урядовий кур'єр від 14.12.2010 р.
9. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573/99 // Голос України від 18.12.1999 р.
10. Положення про Міністерство транспорту України : Указ Президента України від 11 травня 2000 р. № 678/2000 // Урядовий кур'єр від 30.08.2000 р.
11. Горев А. Проблемы регулирования грузовых автомобильных перевозок / А. Горев // Транспорт Российской Федерации. – 2006. – №5. – С.15–16.
12. Сапсай А. Виклик ЄС Україні / А. Сапсай // Перевізник UA. – 2008. – №8. – С. 29–31.
13. Транспортне право України: навч. посіб. / [Демський Е. Ф., Гіжевський В.К., Демський С. Е., Мілашевич А. В.]; за заг. ред. В. К. Гіжевського, Е. Ф. Демського. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

УДК 261.7

Ю. Ліннік

ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ПРАВОСЛАВ'Я: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ

Стаття присвячена феномену політичного православ'я. Велика увага в статті звертається на сучасні процеси в Українській православної церкві і Російській православної церкві, які пов'язані з політичним православ'ям. Автор аналізує діяльність організацій, які пропагують ідеї політичного православ'я і "Святої Русі". Головне завдання статті є дослідження феномену політичного православ'я і показати його вплив на державу і суспільство в сучасній Україні.

Ключові слова: політичне православ'я, «Свята Русь», інтегральний націоналізм, громадська організація і симфонія влади.

The article is devoted to the phenomenon of political orthodoxy. Much attention in the article is paid to modern processes in Ukrainian Orthodox Church and the Russian Orthodox Church, which are related to political orthodoxy. The author analyzes the activities of organizations that promote the idea of political orthodoxy and "Holy Rus". The main objective of this article is to study the phenomenon of political orthodoxy and show its impact on the state and society in modern Ukraine.

Keywords: political orthodoxy, "Holy Rus", integral nationalism, public organization and symphony of power.

Останнім часом можна констатувати присутність в релігійному житті України такого явища як політичне православ'я. Насамперед, політичне православ'я це окремий напрям у віровченні, згідно якого участь православ'я у політичному житті є не лише допустимим, а і необхідним в сучасних суспільно - політичних реаліях [1, с. 40].

Оскільки прихід православ'я на наші землі був наслідком, насамперед, політичних рішень князя Володимира, політика не була абсолютно чужим явищем для православної церкви. Історично так склалося, що хрещення Русі переслідувало також і політичні інтереси, зокрема прагнення князя влитися в світовий культурний простір та покінчити з язичницьким минулим країни, що стрімко розвивалася. Розгалужена система церковної організації поряд з великокняжим двором, та дорадчими формуваннями такі як віче та боярська рада відігравала роль важливої політичної структури, що регламентувала життя суспільства та дублювала ряд функцій світської влади.

В період міждержавності, зокрема, перебування українських земель під монгольським пануванням та зверхністю великого князівства литовського, політична функція православної церкви полягала насамперед в збереженні культурної ідентичності земель колишньої Київської Русі.

В період перебування українських земель у складі Російської імперії, православна церква поступово була переведена у положення залежної від влади державної структури. На службу потребам самодержавства було поставлена не лише церковна адміністрація церкви в центрі та на периферії, але і частково її віровчення та культ. Всі церковні справи перебували в залежності від царської влади і слугували інтересам останньої. Прихід до влади більшовиків і радянська Україна спричинили жорстоке і антагоністичне відокремлення церкви від держави. Церква потрапила в умови партійно - державного контролю та втручання світської влади у внутрішньоцерковні справи.

Змінювались епохи, політичні устрої – змінювалось православ'я. Взаємодія політичного та релігійного у православ'ї теж піддавалась більшим чи меншим змінам.

Поняття політичне православ'я генетично пов'язане з явищем політичного ісихазму, яке характеризує політичні аспекти стосунків Церкви із суспільством і державою. Первісно ісихазм це тип християнського світогляду, в основі якого лежить духовна практика православного аскетизму, який виник і набув поширення на візантійських теренах та в епоху розквіту завдячує богослову Григорію Паламі (звідси ще одна назва - паламізм) [3, с. 59]. Проте з поширенням і утвердженням ісихастської течії в XIV столітті в Візантії, послідовники ісихазму справляли величезний вплив на всі аспекти життя візантійського соціуму, в тому числі і на політичну сферу. Політичний ісихазм ставив на меті трансформацію суспільства у відповідності до доктрини православної церкви, також політичному ісихазму притаманне антизахідне, антилатинське спрямування. Хоча в період найбільшого поширення ісихастських ідей у Візантії переважна більшість правлячої політичної верхівки імперії прагнула налагодити зв'язки з латинським Заходом аби одержати підтримку Європи в боротьбі проти захоплення турками Візантії, ісихасти відкидали будь - які спроби налагодження стосунків з католицьким Заходом та Римом - Католицькою Церквою.

Система спадкоємності візантійської православної традиції зумовила ту обставину, що пізніше Московська держава, а потім і Російська імперія сприйняли візантійські традиції ісихазму, головним чином його антикатолицьке спрямування.

Споконвічна східнохристиянська традиція взаємодії церкви і держави прослідковується і у теперішніх стосунках духовної та світської влад. Прагнення церкви поставити собі на службу державний примус та спроби держави спертися на авторитет церкви та заручитися її підтримкою в суспільстві, породжують політичне православ'я як доктрину та ідеологію, яка має свою структуру і діяльність. В Україні налічується чимало проявів політичного православ'я, проте найактивніше себе проявляє його проросійська течія, представлена Союзом православних громадян України (СПГУ) та діяльністю лідерів Київського Патріархату, особливо варто відзначити значну політичну активність митрополита Філарета [4, с. 7].

Коли Радянський союз припинив своє існування, православна церква була поставлена в нові умови та отримала можливість діяти як самостійний суб'єкт політичного життя. За роки незалежності відбулося значне зближення релігійної і політичної сфер суспільства, та їх взаємопроникнення в площинах спільних інтересів та зонах поділу сфер впливу на суспільство. Тому локалізація політичного у релігійному і релігійного у політичному стає все більш актуальним. Політичне православ'я це насамперед феномен у сучасному православ'ї, який має місце серед вірян та духовенства переважно Росії та України, який в пострадянський період набуває все більшого і більшого розвитку. Підходи політичного православ'я ґрунтуються на переконанні, що в процесі досягнення соціальних та суспільних цілей православної церкви, можна і потрібно застосовувати політичні інструменти та методи [4, с. 5].

Зокрема, на думку представників проросійського напрямку, політичне православ'я або православна політика це використання політичних засобів для реалізації політичних цілей, які не суперечать Святому Переданню православної церкви і надають політичним діям статус таких, які поставлені перед Церквою самим Богом. Варто зазначити, що політичне православ'я, на теренах Російської Федерації (РФ) вирізняється наявністю суттєвого ідеологічного компоненту, та вираженням політичним антагонізмом, протиставленням православної цивілізації іншим політичним системам та тенденціям до відмежування православного суспільства від світової спільноти. За словами ідеологів російського політичного православного руху (Е. Холмогоров, А. Малер) у політичного православ'я є три основні вектори діяльності:

- посилення впливу православної церкви на суспільне і політичне життя, православ'я повинне стати наріжним каменем світогляду і базовою ідентичністю;
- православна політика має стати державною політикою;
- кінцевою метою православної політики має стати утвердження і реалізація концепції третього Риму.

Згідно цієї концепції перед російським православ'ям стоїть важливе геополітичне завдання – створення особливої політико - територіальної системи, так званої "Святої Русі", яка протистоятиме антихристу та силам зла, головним чином в особі західної, католицької цивілізації. Не заперечується і необхідність православної місіонерської експансії. Ідея месіанізму Святої Русі передбачає також політичну і церковну єдність Росії, Білорусії та України. Згідно доктрини російського політичного православ'я, державна незалежність та церковна автономія Білорусії та України не сприяє політиці православної церкви та місії "Святої Русі" у справі Вселенського Спасіння, яку Москва успадкувала від Візантії. Активісти російського політичного православного руху у відповідь на звинувачення в деякому радикалізмі, стверджують, що комплекс цих ідей закладено в саму природу православної церкви та її вчення [2, с. 55].

В Україні політичне православ'я також не є однорідним, проте й досі воно цілком не класифіковане. Виходячи із етнічного чинника, очевидно, що можна виділити українське і російське політичні православ'я. Російська течія, яка прийшла до нас із Росії і сповідується росіянами та частиною російськомовних українців, найбільш яскраво репрезентована вже згадуваною СПГУ. Варто зазначити, що на відміну від Російської Православної Церкви (РПЦ), Українська Православна Церква Московського Патріархату не провадить такої вираженої політичної лінії і намагається максимально дистанціюватися від політичних ідеологій, з якими її могли б асоціювати, оскільки політичне православ'я як явище і тенденція, було засуджене предстоятелем УПЦ МП Митрополитом Володимиром (Сабоданом). Хоча не можна сказати, що український православний простір позбавлений політики, якраз навпаки. Церковний розкол, який відбувся в Україні на початку 90 - х рр. XX ст. є прямим свідченням що українське православ'я є політичним, і його вторинна консолідація не відбувається саме по політичним причинам. Та все ж українська православна політика ніколи не приймала яскравого ідеологічного забарвлення, що можна було спостерігати в російському православному середовищі. Українське духовенство все ж не бере на себе відповідальності визначити цивілізаційний вибір України.

Українська Православна Церква провела Собор єпископів, який розглянув питання про політизацію церковного життя та окреслив коло спричинених ним негативних наслідків. Особливо було наголошено на тому, що діяльність радикально налаштованих сил всередині Української православної церкви шкодить церковним інтересам, зокрема зводить нанівець всі зусилля, спрямовані на ліквідацію міжправославного розколу в Україні. Така позиція Московського Патріархату є ще одним кроком у загальноправославну справу консолідації українських церков, якій б надмірна політизація могла б зашкодити. Хоча не варто очікувати такої позиції і від самопроголошеного Київського Патріархату.

Родоначальником українського політичного православ'я по праву можна вважати колишнього Митрополита Київського і всієї України Філарета, під політико - ідеологічними гаслами якого відбувся поділ української церкви, а потім довгі роки ці ж гасла використовувалися для відкритого протистояння з УПЦ МП [3, с. 101].

Безсумніву, Українська православна церква Київського Патріархату виникла більше на політичній платформі, ніж на канонічній. Політичний елемент починає дедалі більше проявлятися у житті церкви, оскільки в Україні держава не виступає ні в ролі противника, ні в ролі захисника, по суті держава особливо не санкціонує політичну активність православної церкви, якщо не сказати що вона її дозволить і навіть заохочує. За умов жорстокої конкуренції за спасіння людських душ церква змушена розширювати спектр методів здійснення свого впливу на суспільство. Тому сьогодні вже не виглядає дивним, що у справі відстоювання своїх інтересів церква застосовує політичні методи.

Політичне православ'я, як рух, сьогодні знаходиться на стадії становлення, проте для одна з його гілок явно рухається в руслі ідеології російського православного імперіалізму. Очевидно, що СПГУ був створений як відповідь на політичну діяльність Київського Патріархату. Спочатку Союз діяв як неофіційна організація, до створення якої долучилися голова Московської організації СПГ К. Фролов та керівник Одеської громадської організації "Единое Отечество" В. Кауров, який 10 вересня 2005 року і був обраний очільником СПГУ. В ході засідання було проголошене вітальне слово та благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира (Сабодана), вітання від кількох політичних партій України, інших організацій, зокрема Союзу православних громадян СНД, в також представника держдуми Росії К. Затуліна, активність членів братства є дисить значною і регламентується вона його проросійською орієнтацією, настроями та переконаннями. Для послідовників даного руху, Росія є предметом для наслідування. Вони прагнуть, щоб православна церква в Україні мала більш привілейоване положення, а то і взагалі перетворилася на державну церкву, як це зараз відбувається у Росії. Ні українська мова, ні українська влада чи все українське для цих громадян не є пріоритетом. Більше того були зафіксовані заклики верхівки цієї організації до мирної громадянської непокори. Проте діяльність організації все ж не обмежується лише пропагуванням російської лінії в політичному православ'ї України, мали місце і відверті демонстрації прагнення втрутитися в політику УПЦ МП, особливо в питанні надання їй автокефалії.

Підпорядкування Української Православної Церкви Московського Патріархату Російській Православній Церкві є конче необхідним для останньої, адже кількість приходів на території України дозволяє займати РПЦ перше місце за їх кількістю серед усіх православних церков світу, а Володимирове хрещення на схилах Дніпра додає ще 600 років славної історії, без яких твердження Москва – Третій Рим, позбавиться більшої частини свого ідеологічного підґрунтя. У зв'язку з цим СПГУ періодично влаштовує акції проти надання УПЦ МП автокефалії. СПГУ проголошує єдність Російської Православної Церкви на всій її канонічній території аксіомою, а не предметом для дискусій. Хоча прагнення зберегти єдність православної церкви є для певних політичних і релігійних кіл зрозумілим та виправданим, проте ґрунтуватися воно повинно на свободі та вільному виборі кожного. Діяльність СПГУ є однозначно корисною для Росії та вслякю підтримується нею. Саме тому в червні 2007 року діяльність СПГУ була помічена і достойно оцінена, а В. Кауров був нагороджений орденом св. Даниїла Московського III ступеня за заслуги перед Церквою.

Україна є незалежною державою, проте її територію РПЦ вважає своєю канонічною. Тому часто політичне православ'я виступає за союз України з Росією, союз не церковний, а політичний, адже часто в площині політичного православ'я відбувається підміна понять, і стирається межа між власне прагненням до єдності церковної і єдності політичної. Хоча ця позиція відверто суперечить Конституції України, вона не тільки не приховується, але і явно демонструється. Чого варті одні лише висловлювання очільника СПГУ В. Каурова про воз'єднання України та Білорусі з Росією "Силою Хреста Господнього" [3, с. 80]. Ознакою цього виду політичного православ'я є не лише підтримка російської церкви в Україні, а пропагування політичного радикалізму в найухвалішій формі. При цьому представники політичного православ'я вважають, що така підтримка, безумовно, передбачається доктринальними, віроповчальними основами Православ'я.

Представники проросійської течії закликають до зайняття більш активної позиції у суспільстві, особливо ці заклики адресовано проросійськи орієнтованій та православно свідомій молоді. Вважається нерозважливим сподіватися лише на Бога, особливо у політичних питаннях, потрібно діяти і діяти активно. Тому показово є поведінка багатьох членів братства, які крім участі в хресних ходах та акціях протесту вступають до політичних партій України.

Намагання представників СПГУ ввійти до владних структур та впливати на прийняття рішень, наочно демонструє їхню готовність не тільки висловлювати положення, які суперечать Конституції України, але й втілювати їх у життя, що є руйнівним для Української держави.

8 грудня 2007 р. у м. Києві відбувся Другий з'їзд СПГУ, де були підведені підсумки діяльності Союзу за 2005 - 2007 рр., впродовж яких проведені акції на захист російської мови і проти НАТО у Феодосії та Одесі, проти проведення маршів ОУН - УПА в Києві, проти автокефалії УПЦ МП та на захист храмів. Цими акціями зокрема були організовані Союзом хресні ходи та молитовні стояння. Врешті - решт діяльність СПГУ була засуджена Українською Православною Церквою Московського Патріархату, від імені якої Союз діяв до офіційного розмежування позицій СПГУ та УПЦ МП 21 грудня 2007 року на Архієрейському соборі останньої.

Більше того, церква повністю відмежувалася від їхньої активності, хоча не так давно дії та погляди деяких деяких представників духовенства УПЦ МП мало чим відрізнялися від дії СПГУ. Православна Церква в особі УПЦ МП дистанціювалася і продемонструвала свою непричетність і несхвалення до діяльності конкретної організації – СПГУ, а також від інших подібних організацій. Прихильники ж політичного православ'я досить негативно сприйняли засудження СПГУ.

Варто наголосити, що Архієрейським Собором УПЦ було засуджене не політичне православ'я як таке, а спекуляція на православній тематиці та спроби маніпуляції Церквою в політичних цілях. Адже деякими політико – православними організаціями такими, в тому числі і СПГУ проголошувалося що, безпосередня участь кожного православного християнина у політичній діяльності стає навіть не громадянським, а релігійним обов'язком, служінням – спорідненим до воєнного чи чернечого. Таким чином, у політичному православ'ї відбувається злиття релігійного і політичного. Цей союз підноситься настільки високо, що прихильники політичного православ'я не уявляють одне без іншого. З цього випливає також, що неучасть у політичному житті країни є відмовою від релігійного обов'язку, а це є гріхом.

Є очевидним, що політичне православ'я, з яким пов'язують свою діяльність громадські організації, є досить непередбачуваним явищем, яке може спотворювати сам зміст православ'я і політизувати речі, які неприпустимо робити знаряддям політичного впливу. Воно розпалює політичні пристрасті, провокує непослух ієрархії, та чинить антиконсолідаційний вплив на православну спільноту. Політичне православ'я стало предметом критики керівництва УПЦ МП і зрештою на політичне православ'я було різко засуджене. У своїй ювілейній доповіді з нагоди 20 - ліття Харківського Собору Предстоятель УПЦ (МП) Митрополит Володимир (Сабодан) ще раз пригадав про засудження явища політичного православ'я в Українській Православній Церкві Московського Патріархату: "Деякі суспільні організації, що позиціонували себе як православні, фактично пропагували політичні ідеї. Тому, 11 листопада 2008 року Священний Синод Української Православної Церкви, розглянувши це питання, засудив політичне спрямування діяльності деяких братств України та інших громадських організацій і відкликав благословення на їх діяльність. І сьогодні наша Церква принципово засуджує так зване "політичне православ'я" і закликає єпископів та священників не використовувати церковний амвон для пропаганди будь яких політичних ідей" [3, с. 67].

Незважаючи на засудження політичного православ'я на найвищому рівні Української Православної Церкви цей рух залишається популярним в певних колах УПЦ МП та підтримується деякими єрархами і духовенством. На їх думку політичне православ'я виникло, щоб зробити саму Церкву головним і самостійним суб'єктом політичного процесу.

Згодом у 2011 році за політичне православ'я було відлучено від Церкви голову Союзу Православних братств України Валерія Лукіяника. Синод зазначив, що В. Лукіяник, його послідовники та однодумці вносять у церкву гасла політичного змісту, ставлять

себе в опозицію до священноначалія та проводять діяльність, яка компрометує церкву і шкодить її авторитету в суспільстві і має відкрите сектантське забарвлення. На даний час найактивнішими представниками політичного православ'я в Україні є "Союз православних громадян України", "Православний вибір", "Російська співдружність", "Народний Собор", "Союз православних братств в Україні". Цілком ймовірно, що перелік буде поповнюватися новими організаціями так як дана політико-православна течія має тенденції до розвитку.

Рамки поняття "політичне православ'я" дозволяють включити до нього багато проявів суспільної активності церкви, проте визначення православного явища як політичного має супроводжуватися рядом ознак. По - перше політична діяльність не повинна йти врозрід із догматичним вченням Вселенської православної церкви. По - друге воно повинно здійснюватися політично активними особами, тобто їх православний світогляд має регулярно підтверджуватися в їх активній політичній позиції.

Політичне православ'я – це політично активне православ'я, православ'я в його політичному вимірі [1, с. 39]. Як впливає з цього твердження, ніякої монополії на політичне православ'я ні в кого в принципі бути не може, а якщо воно час від часу асоціюється з якимись іменами і структурами, то це відбувається тільки тому що, вони більше за інших апелюють до цього терміну. Тому осуд православною церквою певних організацій за логікою речей не повинен означати, що вона ставить поза законом політичне православ'я в глобальному його значенні. Як і у будь - якого політичного явища, у політичного православ'я є політичні противники. Нескладно здогадатися, що це ті політичні сили, які не зацікавлені або навіть побоюються посилення православної церкви та активізації православного світу як такого. Ці сили виступають проти політичного православ'я бо це є логічним продовженням їх ідеології, вони проти будь - якого православ'я і готові терпіти його лише в глибоко пасивному і аполітичному стані. Тому православна церква може перебувати в опозиції до певних суб'єктів політичного православ'я, а зовсім не може бути проти основоположних цілей політичного православ'я як виду православної активності. Як і закономірно з іншого боку, що представники багатьох політичних сил мають яскраву антиправославну позицію. До них відносяться в першу чергу представники комуністичної, націоналістичної та загалом ідеології лівого напрямку. Хоча якщо мають місце поступки з боку політичних сил це може бути спричинене тою обставиною, що політики бачать в представниках проправославного табору тимчасових союзників для досягнення тих чи інших політичних цілей. Наприклад, націоналістично орієнтовані російські політичні кола можуть співпрацювати з політичними православними, тому що на їх думку православна традиція може бути корисною для культурної ідентичності російської нації, яку давно намагаються асоціюватися насамперед з православним віросповіданням. Представники ж лібералістських політичних течій також можуть співпрацювати з православним активом, особливо відстоювати та утверджувати в тандемі з ними загальнолюдські гуманістичні цінності, які представники християнської ортодоксії з ними цілком поділяють. І таких прикладів може бути багато, з таких ситуативних альянсів складеться весь політичний процес, тому що вони зумовлені законами політичного життя.

Показовими та навіть неординарними бувають випадки внутрішньої опозиції, коли проти політичного православ'я виступають самі православні, але саме це протиріччя дозволяє ще глибше осягнути специфіку феномену політичного православ'я, ніж природна опозиція із зовнішнім противником. Очевидно, що політичне православ'я це сфера, де людський фактор у розвитку взаємозв'язків відіграє таку ж, а то і більшу роль. Як це дуже часто буває в політиці, люди не сприймають ті чи інші ідеї не тому що вони їм дійсно не імпонують, а тому що вони асоціюються з певними людьми, дії та переконання яких у них викликають антипатію та антагонізм не лише по ідеологічним причинам. Так і у випадку з політичним православ'ям – деякі його принципові противники ніколи не спроможуться проаналізувати програмні тексти його теоретиків, проте з задоволенням будуть розбирати випадкові висловлювання та вчинки його тимчасових прихильників і на основі цього формувати своє ставлення до політичного православ'я в цілому. І хоча це прецеденти не політичного, а суто психологічного характеру, вони часто мають місце. Проте внутрішня опозиція політичному православ'я з боку представників духовенства також часто має політичні і навіть ідеологічні мотивації, які можуть бути невідразу очевидні навіть їх носіям. Православні критики феномену політичного православ'я рідко формують свої претензії в точних концептуальних дефініціях, а частіше послугуються загальними фразами, що неприпустимо змішувати православ'я і політику.

Безумовно, православ'я і політика це дуже різні, хоч і далеко не несумісні речі. Якщо хтось висловлюється за аполітичне православ'я наполягає на виключенні з православ'я будь - якої політики взагалі, то з формальної точки зору він ніяких догматів не порушує і негативне відношення до втягнення православ'я в політичні форми суспільної активності теж має право на існування. Головне, щоб всі зауваження були предметно вмотивованими і не перетворювалися на простий негативізм у відношенні до будь - якої активності церкви, яка була ознаменована суспільним розголосом і квасіфікувати її як надмірну політизацію православної сфери.

Спочатку термін "політичне православ'я" виник зовсім не в середовищі православно орієнтованих політиків в якості їх ідеологічної самоідентифікації, а в середовищі дослідників православ'я та представників преси, які висвітлювали всі прояви будь - якої православно - політичної активності. Термін політичне православ'я є досить новим і насамперед вперше він був помічений в працях політологів О. Верховського ("Політичне православ'я") та А. Митрофанової ("Політизація православного світу"). В фокусі цих досліджень знаходяться ідеологія різних напрямів і відгалуджень політичного православ'я, а також різні аспекти взаємопроникнення політики та православ'я, проілюстроване прикладами з сучасних політичних реалій. Варто зауважити, що обидва дослідження хоч і дають аналітичний та фактологічний матеріал, ще чітких і усталених визначень кордонів політичного православ'я не встановлюють. Визначити рамки цього поняття досі ще не є простим завданням. При виявленні його явищ в розрізі життя суспільства варто враховувати не лише структури, які потрапили в поле зору УПЦ МП та були відмічені її цілковитим несхваленням та категоричним ухиленням від будь - якої співпраці в майбутньому, бо таким чином критика політичного православ'я зведеться до обговорення мінімальної кількості імен та організацій.

В українських реаліях, з її напруженою та політично залежною міжконфесійною ситуацією у православної сфері варто в рамки поняття політичного православ'я інтегрувати і перспективи переговорного процесу навколо об'єднання українських православних церков і дискусії навколо справи отримання Українською Православною Церквою Московського Патріархату автокефалії, адже результати вирішення цих двох питань будуть мати вплив не лише на політичне православ'я, але і на політику України в цілому [2, с. 43].

Також доцільно до суб'єктів політичного православ'я зарахувати різні політичні групи, які характеризуються більшим чи меншим акцентом на православ'я. Політичними групами при цьому слід вважати не тільки ті, які самі себе позиціонують як певну політичну або політико - релігійну спільність, а і будь які угруповання, що мають відношення до політики, в тому числі і ті, які виникають напівстихийно та діють на ситуативній основі. Серед них можна виділити православно - акцентовані політичні формування, тобто ті які спираються на православне віровчення і групи, які активно його використовують в своїй діяльності задля досягнення своїх політичних цілей. Також до сфери політичного православ'я потрібно віднести прояви співпраці церкви з державною владою, зокрема підтримка ініціатив останньої на рівні представників вищого духовенства.

Отже, в умовах сучасності, православ'я вже не розглядається як царина, яка однозначно має бути аполітичною і деякі прояви політичної активності в православному середовищі вже не кваліфікуються як завідомо єретичні, метою яких є відхилення від основного курсу та вчення церкви. Релігія не може в повній мірі використовуватися для заміщення політичної ідеології так само як і політична ідеологія, навіть сама досконала не зможе в повній мірі взяти на себе суспільні функції релігії. Але тим не менше, в наш час та в найближчій перспективі можна спостерігати зближення цих двох сфер суспільного життя за умови збереження кожною з них свого первісного спрямування.

Джерела і література

1. Белецкий М. Реванш политического православия / М. Белецкий // Религия в Украине. – 2012. – №49. – С. 39 – 41.
2. Малер А. Понятие политического православия / А. Малер // Катехон. – 2013. – №14. – С. 52 – 55.
3. Продивус С. Вплив етнічного чинника на формування політичного православ'я в Україні / С. Продивус // Українське релігієзнавство. — 2010. — № 53.
4. Филипович Л. Політичне православ'я / Л. Филипович // РІСУ. – 2012. – №10. – С. 5 – 7.